

Wildschade

Wildschade is niet specifiek iets dat voorkomt in de biologische landbouw. Alle boeren en tuinders hebben hiermee te maken. Wild kan voor fikse problemen zorgen. Daarom is het belangrijk om preventieve maatregelen te treffen om schade te voorkomen of in ieder geval te beperken.

Flora- en faunawet

Per 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. Deze wet regelt de bescherming van in het wild levende dieren- en plantensoorten. De kern van deze wet is dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn. Onder bepaalde voorwaarden mag men hiervan afwijken.

In deze wet is ook een zorgplicht opgenomen. Dit houdt in dat menselijk handelen

geen nadelige gevolgen mag hebben voor flora en fauna. Dit geldt voor alle planten en dieren, beschermd of niet. Via zogenaamde verbodsbepalingen regelt de wet dat in het wild levende soorten zoveel mogelijk met rust worden gelaten.

De Flora- en faunawet maakt het voor provincies mogelijk om bepaalde gebieden in het landschap aan te wijzen als beschermde leefomgeving. Een heel belangrijk uitgangspunt van de wet is dat de grond-

gebruiker zelf verantwoordelijk is voor het voorkomen en beperken van de schade. Naast de eigen verantwoordelijkheid is de plaatselijke jachthouder medeverantwoordelijk voor bejaagbare diersoorten. De uitvoering van de wet kan per provincie verschillen. Dit kan komen door verschillen in klimaat, landschap, biotopen, grondgebruik, diersoorten en eventueel de bestuurlijke politieke samenstelling.

Faunafonds

Het Faunafonds is het uitvoerende orgaan van de Flora- en faunawet. Hoofdtak van het fonds is het bevorderen van maatregelen ter voorkoming en bestrijding van schade door inheemse diersoorten. Het Faunafonds stimuleert wetenschappelijk onderzoek en geeft voorlichting en opleidingen. In het 'Handboek Faunaschade' vinden grondgebruikers informatie over de mogelijkheden om schade te voorkomen of te beperken.

Een tweede belangrijke taak van het Faunafonds is het toekennen van een tegemoetkoming aan grondgebruikers bij schade door inheemse diersoorten. Deze tegemoetkoming wordt in redelijkheid vastgesteld door een door het Faunafonds aangewezen taxateur. Een derde taak is het adviseren van Provincie en de minister van LNV.

In 2008 is een recordbedrag uitgekeerd. Dit komt vooral door de toenemende schade van ganzen op met name grasland en door pikschade van zangvogels en (kool)mezen in de fruitteelt.

Enige schadeveroorzakers en schadebeelden

Konijnen en hazen

Konijnen en hazen komen plaatselijk veel voor. Zij kunnen forse schade toebrengen aan pas geplante (blad)gewassen en meerjarige gewassen zoals bomen en asperges. De schade uit zich in graafschade, het omver graven van planten en het afvreten van planten en/of stammen van bomen.

Duiven

Duiven hebben voorkeur voor jonge planten, maar ze vreten soms ook aan langer staand gewas zoals bloemkool. Duiven zijn erg hardleers en komen steeds terug ondanks meermalen jagen. De provincie kan postduivenhouders verplichten hun duiven binnen te houden in een bepaalde periode. Dit geeft jagers de gelegenheid het bestand van wilde duiven uit te dunnen.

Kraaiachtigen (kraai, kauw, roek) en fazanten

Kraaien vreten niet zozeer aan de planten maar gooien deze om of trekken de planten uit de grond. Hierdoor komt het gewas erg onregelmatig te staan en ontstaan er kale plekken in het veld met veel onkruid. De schade kan in korte tijd ontstaan en zeer groot zijn. Kraaiachtigen zijn slimme dieren. Zij hebben een goed geheugen en geven onderling informatie door. Soms wachten verkenners in een hoge boom tot de kust veilig is en seinen dan een aantal soortgenoten in.

Reeën en herten

De schade van reeën en herten is meestal niet zo groot, maar kan op sommige plaatsen lang aanhouden. Hierdoor sterft een gewas op die plek volledig af. Reeën en herten hebben vaak vaste routes en zijn moeilijk uit een perceel te houden.

Dassen

De laatste jaren neemt de overlast door dassen hand over hand toe. Dassen zijn volledig beschermd en hierop mag men niet jagen. De vreeschade is redelijk beperkt, maar er kan vervuiling van het gewas optreden door uitwerpselen en urine. Omdat dassen enorme gangen kunnen graven, is het gevaar van het ondermijnen van veld en paden veel groter. Dit is aan de oppervlakte soms niet zichtbaar en kan leiden tot het wegzakken van bijvoorbeeld een hek. Wanneer machines met hun wielen in de gangen terecht komen, kan dit leiden tot ongelukken. Vooral konijnen maken dankbaar gebruik van deze gangen en kunnen voor secundaire schade zorgen op het veld.

Fauna Beheer Eenheid (FBE) en Wild Beheers Eenheden (WBE's)

De Fauna Beheer Eenheid (FBE) is het eerste aanspreekpunt voor grond-eigenaren. De FBE heeft een loketfunctie en is samengesteld uit diverse partijen, waaronder staatsbosbeheer, agrariërs, grondeigenaren, jagers en een onafhankelijke voorzitter.

Het FBE treedt coördinerend en informierend op. Zij stelt een faunabeheersplan op waarvan de uitvoering bij de plaatselijke Wild Beheers Eenheden (WBE's) ligt. Een WBE is een samenwerkingsverband van plaatselijke jagers. Alleen al in Noord-Brabant zijn er een 58 WBE's.

Wanneer jagen?

Er zijn perioden waarin jagen al dan niet is toegestaan. Deze perioden zijn te vinden op www.fanafonds.nl.

Periode dat jagen is toegestaan:

- Haas (15 oktober -1 januari)
- Konijn (15 augustus -1 februari)
- Fazant (15 oktober -1 februari)
- Wilde eend (15 augustus -1 februari)
- Houtduif (15 oktober -1 februari)

Landelijke vrijstelling geldt het gehele jaar voor:

- Zwarte kraai
- Kauw
- Houtduif
- Canadese gans
- Konijn
- Vos

Provinciale vrijstelling gedurende het hele jaar is aan de orde in sommige delen van het land. Deze vrijstelling geldt o.a. voor de woelrat, ekster, diverse ganzensoorten, spreeuw en wilde eend.

Tevens kan plaatselijk een vrijstelling gelden voor beperking van de wildstand, zoals bij damherten, muskusratten en wilde zwijnen.

Vogelschade in Chinese kool

Oplossing: Geluid produceren

Met behulp van geluidsapparatuur kan men de angstkreet van vogels laten horen of de schreeuw van een roofvogel. Dit wordt in de fruitteelt al langer toegepast. Een andere mogelijkheid is de inzet van een knalapparaat, een zogenaamd gaskanon. Deze geeft een knal op ingestelde tijden en laat de belagers schrikken. Omdat er gewenning kan optreden, is het aan te bevelen om de locatie van het gaskanon en de frequentie van knallen af te wisselen. Er zijn al bewegende/roterende gaskanonnen in de handel.

Oplossing: Natuurlijke vijand

Een torenvalk of een andere roofvogel, die zich nestelt op het bedrijf, kan preventief werken tegen andere vogels en (knaag)dieren. Door het plaatsen van een nestkast is het mogelijk dat dit vanzelf gebeurt. De nestkast moet dan wel het juiste formaat hebben en op de juiste plaats hangen. Er worden ook al proeven gedaan met radiografisch bestuurd neproofvogels.

Oplossing: Beweging en/of geluid

Een vogelverschrikker ziet er vaak leuk uit. Maar vogels raken zeer snel gewend aan de statische houding, waardoor het effect

van korte duur is. In het algemeen schrikken vogels en andere dieren van onverwachte beweging, waardoor ze niet of minder terugkeren. Het ophangen van linten en zilverpapier kan hierbij helpen. Een andere oplossing is vogel- of snordraad. Dit beweegt door de wind en maakt hierbij geluid en lichtflitsen (door de weerkaatsing van zonlicht).

De zogenaamde 'Scareyman' combineert genoemde effecten. Hij richt zich elk kwartier op en produceert dan geluid met een sirene en lichtflitsen met een zwaailicht.

Ook met ballonnen of vliegers kan men belagers van het veld jagen. Een vlieger in de vorm van een roofvogel kan succesvol zijn, mits de vlieger regelmatig op een andere plek van het perceel wordt gezet. Ook hier geldt dat gewenning het effect geheel teniet kan doen.

Geur of smaakmiddeltjes

Ga bij de inzet van middeltjes altijd na of deze zijn toegelaten in de biologische landbouw. De werking van de meeste middeltjes is gebaseerd op stank of smaakbeïnvloeding.

Aminosol produceert een rotte eierlucht, vooral wanneer dit een dag van te voren is aangemaakt. Tabasco, vloeibare

Spaanse peper, neemolie, zwavel en knoflook zijn meer gebaseerd op het beïnvloeden van de smaak. Dit geldt ook voor het middel Vogelvlucht, wat samengesteld is uit etherische oliën. De meststof Bitterzout ($MgSO_4$) wordt vaak gespoten vanwege de bittere smaak die het aan de planten geeft. Bitterzout is tevens een magnesiummeststof. Wöbra is een middel uit de boomkwekerij dat is samengesteld uit hars en zandkorrels. Hiermee voorkomt men het aanvreten van stammen. Het verjagen door geur is ook mogelijk maar lang niet altijd praktisch uitvoerbaar. Olifantenpoep, wolvenurine, nertsenmest maar ook Armacol, geconcentreerde menselijke geur hebben een schrik-effect op dierlijke belagers.

Minder diervriendelijke methodes

Het ophangen van dode vogels en het zetten van klemmen kunnen afdoende werken, maar komt niet erg sympathiek over. Weeg het inzetten van een dergelijke methode dan ook zorgvuldig af.

De Scareyman

Hertenschade in asperges

Afrasteren

Afrasteren is voor vogels geen optie, maar kan wel een oplossing zijn om wildschade door andere dieren te voorkomen. Bij een konijn moet een hek zeker 40 cm hoog zijn, anders heeft het geen effect. Bij hazen is 1 meter de minimumhoogte en bij herten is dat 1,5 meter. Als een hert van een afstand een aanloop kan nemen dan moet het hek minimaal 2 meter hoog zijn.

Om dassen uit het perceel te houden is het nodig om dassengas 1 meter diep in te graven.

Het gebruik van een stroomdraadje rond het perceel is meestal efficiënt. Na één keer aanraken, schrikt het dier zo erg dat het niet snel meer zal terugkeren. Om konijnen te verjagen doopt men jutetouw in

hertshoornolie en spant dit op neushoogte rondom het perceel.

Zorg er altijd voor dat begroeiing rondom hek of stroomdraad verwijderd is. Wanneer een dier beschut door plantengroei of onkruid langs het hek kan lopen, probeert het dier dit net zolang tot het ergens een doorgang heeft gevonden.

Afdekken

Eén van de beste manieren om het wild zo moeilijk mogelijk te maken, is afdekken van het gewas. Folie, vliesdoek, microclimadoek, insectengaas en meer van dergelijke afdekkingen werken preventief. Het is bekend dat vogels wel eens door doek heen prikken en dat een hert of haas wel eens dwars door doek heen vreet. De schade die hierdoor ontstaat is echter veel beperkter dan wanneer het gewas niet is afgedekt. Insectengaas is de meest duurzame afdekking gebleken. De kosten liggen echter hoog, zo rond de euro per vierkante meter.

Meer informatie

www.faunafonds.nl
www.faunabeheereenheid.nl
www.alcetsound.nl
www.scareyman.nl
www.vogelafweer.nl
www.vogelbescherming.nl
www.dasenboom.nl
www.vlamings.nl
www.mertens-agro.nl
www.vogelverschrikker.nl

Meer informatie?

- contactpersoon

Jos van Hamont, DLV Plant

☎ 0317 491 578 ✉ j.vanhamont@dlvplant.nl

🌐 www.dlvplant.nl

🌐 www.biokennis.nl

DLV Plant is een toonaangevende en onafhankelijke advies- en onderzoekspartner voor de plantaardige sectoren. Haar activiteiten richten zich op advies, onderzoek, projecten zowel in Nederland als daarbuiten. Door continu vernieuwende en eigentijdse diensten en producten in de markt te zetten, creëert DLV Plant meerwaarde voor ondernemers. DLV Plant heeft 160 adviseurs, onderzoekers en projectleiders in dienst, waaronder een aantal specialisten in de biologische landbouw. Voor meer informatie, kijk op www.dlvplant.nl.

Dit Biokennis bericht is mogelijk gemaakt door het bedrijfsnetwerk biologische akkerbouw en vollegrondsgroenteteelt, waaraan DLV Plant deelneemt. Doel van het netwerk is het delen en uitwisselen van kennis en informatie over onderwerpen die door de ondernemers worden aangedragen. Hierbij werken we samen met bestaande studiegroepen of starten een nieuwe groep. Voor komend jaar staan er weer diverse thema's op het programma rondom o.a. grondbewerking, bemesting en kleine bedrijven.

Financiering en uitvoering

In Nederland vindt het meeste onderzoek voor biologische landbouw en voeding plaats in grote, voornamelijk door het ministerie van LNV gefinancierde onderzoekprogramma's. Aansturing hiervan gebeurt door Bioconnect, het kennisnetwerk voor de Biologische Landbouw en Voeding in Nederland (www.bioconnect.nl).

Hoofduitvoerders van het onderzoek zijn de instituten van Wageningen UR en het Louis Bolk Instituut. De resultaten vindt u op www.biokennis.nl. Mail vragen en/of opmerkingen over het onderzoek voor biologische landbouw en voeding aan: info@biokennis.nl.

Colofon

- tekst

Jos van Hamont, DLV Plant

- eindredactie

Conny van Iperen, DLV Plant en

Wageningen UR, Communication Services

- vormgeving

Wageningen UR, Communication Services

- druk

Drukkerij Modern, Bennekom

- redactieadres

Wageningen UR, Herman van Keulen

Postbus 409, 6700 AK Wageningen

☎ 0317 486 370 ✉ h.vankeulen@wur.nl

